

Audiència. Ha arribat el temps del culte veritable

En la primera audiència de l'any, dimecres 7 de gener, Benet XVI reprengué la catequesi sobre sant Pau. En aquesta ocasió reflexionà sobre un dels aspectes importants del seu pensament, el relatiu al culte que els cristians són cridats a tributar.

15/01/2009

Estimats germans i germanes,

En aquesta primera audiència general de l'any 2009 desitjo expressar-vos la meva més cordial felicitació a tots per l'any nou tot just començat. Revifem en nosaltres el compromís d'obrir a Crist la ment i el cor per ser i viure com a veritables amics seus. La seva companyia farà que aquest any, malgrat les inevitables dificultats, sigui un camí ple d'alegria i de pau. En efecte, només si romanem units a Jesús, l'any nou serà bo i feliç.

El compromís d'unió amb Crist és l'exemple que ens dona també sant Pau. Prosseguint les catequesis dedicades a ell, reflexionarem avui sobre un dels aspectes importants del seu pensament, el relatiu al culte que els cristians són cridats a tributar. En el passat,

hom solia parlar d'una tendència més aviat anti-cultural de l'apòstol, d'una "espiritualització" de la idea

del culte. Avui comprenem millor que sant Pau veu en la creu de Crist un viratge històric, que transforma i renova radicalment la realitat del culte. Hi ha sobretot tres textos de la carta als Romans on apareix aquesta nova visió del culte.

1. En Rm 3, 25, després de parlar de la "redempció realitzada per Crist Jesús", sant Pau continua amb una fórmula misteriosa per a nosaltres. Diu així: Déu el "va exhibir com a instrument de propiciació per la seva pròpia sang, mitjançant la fe". Amb l'expressió "instrument de propiciació", més aviat estranya per a nosaltres, sant Pau al·ludeix a l'així anomenat "propiciatori" de l'antic Temple, és a dir, a la coberta de l'arca de l'aliança, que era pensada com a punt de contacte entre Déu i l'home, punt de la presència misteriosa de Déu en el món dels homes. Aquest "propiciatori", en el gran dia de la reconciliació —"yom

kippur"— s'aspergia amb la sang d'animals sacrificats, sang que simbòlicament posava els pecats de l'any transcorregut en contacte amb Déu i, així, els pecats llançats a l'abisme de la bondat divina quedaven com absorbits per la força de Déu, superats, perdonats. La vida tornava a començar.

Sant Pau al·ludeix a aquest ritu i diu que era expressió del desig que realment es poguessin llançar totes les nostres culpes a l'abisme de la misericòrdia divina per fer-les així desaparèixer. Però amb la sang d'animals no es realitza aquest procés. Era necessari un contacte més real entre la culpa humana i l'amor diví. Aquest contacte va tenir lloc en la creu de Crist. Crist, vertader Fill de Déu, que es va fer vertader home, va assumir en si tota la nostra culpa. Ell mateix és el lloc de contacte entre la misèria humana i la misericòrdia divina; en el seu cor

es desfà la massa trista del mal realitzat per la humanitat i s'hi renova la vida.

Revelant aquest canvi, sant Pau ens diu: amb la creu de Crist —l'acte suprem de l'amor diví esdevingut amor humà— va acabar l'antic culte amb sacrificis d'animals al Temple de Jerusalem. Aquest culte simbòlic, culte de desig, ha estat substituït ara pel culte real: l'amor de Déu encarnat en Crist i portat a la seva plenitud en la mort de creu. Per tant, no és una espiritualització del culte real, sinó, al contrari: el culte real, el vertader amor diví-humà, substitueix al culte simbòlic i provisional. La creu de Crist, el seu amor amb carn i sang és el culte real, corresponent a la realitat de Déu i de l'home. Per a sant Pau, l'era del Temple i del seu culte havia acabat ja abans de la destrucció exterior del Temple: sant Pau s'hi troba en perfecta consonància amb les paraules de

Jesús, que havia anunciat la fi del Temple i havia anunciat un altre temple "no fet per mans humanes", el temple del seu cos ressuscitat (cf. Mc 14, 58; Jo 2, 19 ss). Aquest és el primer text.

2. El segon text de què vull parlar avui es troba en el primer versicle del capítol 12 de la carta als Romans. L'hem escoltat i el repeteixo un cop més: "Us exhorto, doncs, germans, per la misericòrdia de Déu, que oferiu els vostres cossos com una víctima viva, santa, agradable a Déu: tal serà el vostre culte espiritual". En aquestes paraules es verifica una paradoxa aparent: mentre el sacrifici exigeix normalment la mort de la víctima, sant Pau fa referència a la vida del cristià. L'expressió "presentar els vostres cossos", unida al concepte successiu de sacrifici, assumeix el matís cultual de "donar en oblació, oferir". L'exhortació a "oferir els cossos" es refereix a tota la

persona; en efecte, a Rm 6, 13 convida a "presentar-vos a vosaltres mateixos". D'altra banda, la referència explícita a la dimensió física del cristià coincideix amb la invitació a "glorificar Déu amb el vostre cos" (1Co 6, 20); és a dir, es tracta d'honorar Déu en l'existència quotidiana més concreta, feta de visibilitat relacional i perceptible.

Sant Pau qualifica aquest comportament com "sacrifici viu, sant, agradable a Déu". És aquí on trobem precisament la paraula "sacrifici". En l'ús corrent aquest terme forma part d'un context sagrat i serveix per designar la degolla d'un animal, del qual una part pot cremar-se en honor dels déus i una altra consumir-se pels oferents en un banquet. Sant Pau, en canvi, ho aplica a la vida del cristià. En efecte, qualifica aquest sacrifici servint-se de tres adjectius. El primer —"viu"— expressa una vitalitat. El segon

—"sant"— recorda la idea paulina d'una santedat que no està vinculada a llocs o objectes, sinó a la persona mateixa del cristià. El tercer —"agradable a Déu"— recorda potser la freqüent expressió bíblica del sacrifici "de suau olor" (cf. Lv 1, 13.17; 23, 18; 26, 31; etc.).

Immediatament després, sant Pau defineix així aquesta nova forma de viure: aquest és "el vostre culte espiritual". Els comentaristes del text saben bé que l'expressió grega (tēn logikēn latreían) no és fàcil de traduir. La Bíblia llatina tradueix: "rationabile obsequium". La mateixa paraula "rationabile" apareix en la primera pregària eucarística, el Cànon Romà: en ell hom demana a Déu que accepti aquesta ofrena com "rationabile". La traducció italiana tradicional "culte espiritual" no reflecteix tots els detalls del text grec (i ni tan sols del llatí). En tot cas, no es tracta d'un culte menys real, o fins

i tot només metafòric, sinó d'un culte més concret i realista, un culte on l'home mateix en la seva totalitat d'ésser dotat de raó, esdevé adoració, glorificació del Déu viu.

Aquesta fórmula paulina, que apareix novament en la pregària eucarística romana, és fruit d'un llarg desenvolupament de l'experiència religiosa en els segles anteriors a Crist. En aquesta experiència es barregen desenvolupaments teològics de l'Antic Testament i corrents del pensament grec. Vull mostrar almenys alguns elements d'aquest desenvolupament. Els Profetes i molts Salms critiquen fortament els sacrificis cruentos del Temple. Per exemple, el salm 49, en el qual és Déu qui parla, diu: "Si tenia fam, no t'ho hauré de dir:: és ben meva la terra i tot allò que s'hi mou. ¿Et creus que menjaré carn de vedells, i beuré la sang dels bocs? Ofereix a Déu accions

de gràcies " (vv. 12-14) En el mateix sentit diu el salm següent, 50:"Les víctimes no us satisfan; si us oferia un holocaust no me'l voldríeu. La víctima que ofereixo és un cor penedit; un esperit que es penedeix, vos Déu meu , no el menyspreu" (v. 18 s). En el llibre de Daniel, en el temps de la nova destrucció del Temple per part del règim hel·lenístic (segle II a.C.) trobem un nou passatge que va en la mateixa línia. Enmig del foc —és a dir, en la persecució, en el patiment— Azaries prega així: "Ja no hi ha, en aquest temps, ni príncep ni profeta ni cabdill ni holocaust ni sacrifici ni oblació ni encens ni lloc on oferir-te les primícies, i trobar misericòrdia als teus ulls. Mes amb cor contrit i esperit humiliat siguem acceptats per tu, com si fóssim holocausts de moltons i bous. (...) Tal sigui avui el nostre sacrifici davant tu, i t'agradi" (Dn 3, 38 ss). En la destrucció del santuari i del culte, en

aquesta situació de privació de tot signe de la presència de Déu, el creient ofereix com a vertader holocaust el seu cor contrit, el seu desig de Déu.

Veiem un desenvolupament important, bell, però amb un perill. Hi ha una espiritualització, una moralització del culte: el culte es converteix només en quelcom del cor, de l'esperit. Però falta el cos, falta la comunitat. Així s'entén, per exemple, que el salm 50 i també el llibre de Daniel, malgrat criticar el culte, desitgin tornar al mateix temps dels sacrificis. Però es tracta d'un temps renovat, d'un sacrifici renovat, en una síntesi que encara no es podia preveure, que encara no es podia imaginar.

Tornem a sant Pau. Ell és hereu d'aquests desenvolupaments, del desig del culte vertader, en el qual l'home mateix esdevé glòria de Déu,

adoració viva amb tot el seu ser. En aquest sentit diu als Romans: "Ofereix els vostres cossos com una víctima viva. (...) Aquest serà el vostre culte espiritual" (Rm 12, 1). Sant Pau repeteix així allò que ja hi havia assenyalat en el capítol 3: El temps dels sacrificis d'animals, sacrificis de substitució, ha acabat. Ha arribat el temps del culte veritable.

També aquí, però, es dona el perill d'un malentès: aquest nou culte es podria interpretar fàcilment en un sentit moralista: oferint la nostra vida fem nosaltres el culte veritable. D'aquesta manera el culte amb els animals seria substituït pel moralisme: l'home ho faria tot per si mateix amb el seu esforç moral. I certament aquesta no era la intenció de sant Pau.

Per tant persisteix la qüestió de com hem d'interpretar aquest "culte espiritual, raonable". Sant Pau

suposa sempre que hem arribat a ser "un en Crist Jesús" (Ga 3, 28), que hem mort en el baptisme (cf. Rm 1) i ara vivim amb Crist, per Crist i en Crist. En aquesta unió —i només així— podem ser en ell i amb ell "sacrifici viu", oferir el "culte vertader". Els animals sacrificats haurien degut substituir l'home, el do de si de l'home, i no podien. Jesucrist, en la seva entrega al Pare i a nosaltres, no és una substitució, sinó que porta realment en si l'ésser humà, les nostres culpes i el nostre desig; ens representa realment, ens assumeix en si mateix. En la comunió amb Crist, realitzada en la fe i en els sagraments, esdevenim, malgrat totes les nostres deficiències, sacrifici viu: es realitza el "culte veritable".

Aquesta síntesi està en els fons del Cànon Romà, en el qual es prega perquè aquesta ofrena sigui "rationabile", perquè es realitzi el

culte espiritual. L'Església sap que, en la santíssima Eucaristia, es fa present l'autodonació de Crist, el seu sacrifici vertader. Però l'Església resa perquè la comunitat celebrant estigui realment unida amb Crist, perquè sigui transformada; resa perquè nosaltres mateixos arribem a ser allò que no podem ser amb les nostres forces: ofrena "rationabile" que agrada a Déu. Així la Pregària eucarística interpreta de mode adequat les paraules de sant Pau. Sant Agustí va aclarir tot això de forma admirable en el llibre desè de la seva Ciutat de Déu. Cito només dues frases: "Aquest és el sacrifici dels cristians: fins i tot sent molts, som un sol cos en Crist". "Tota la comunitat (civitas) redimida, és a dir, la congregació i la societat dels sants, és oferta a Déu mitjançant el Summe Sacerdot que s'ha entregat a si mateix" (10, 6: CCL 47, 27 ss).

3. A l'últim, vull fer una reflexió breu sobre el tercer text de la carta als Romans referit al nou culte. En el capítol 15 sant Pau diu: "La gràcia que m'ha estat atorgada per Déu, de ser per als gentils ministre (liturgo) de Crist Jesús, de ser sacerdot (hierourgein) de l'Evangelí de Déu, perquè l'oblació dels gentils sigui agradable, santificada per l'Esperit Sant" (Rm 15, 15 s).

Vull subratllar només dos aspectes d'aquest text meravellós i, per la seva terminologia, únic en les cartes paulines. Primer de tot, sant Pau interpreta la seva acció missionera entre els pobles del món per construir l'Església universal com a acció sacerdotal. Anunciar l'Evangelí per unir els pobles en la comunió amb Crist ressuscitat és una acció "sacerdotal". L'apòstol de l'evangelí és un vertader sacerdot, fa el que és central en el sacerdoci: prepara el sacrifici veritable.

I, després, el segon aspecte: podem dir que la fita de l'acció missionera és la litúrgia còsmica: que els pobles units en Crist, el món, esdevingui com a tal glòria de Déu, "oblació agradable, santificada per l'Esperit Sant". Aquí apareix l'aspecte dinàmic, l'aspecte de l'esperança en el concepte paulí del culte: l'autodonació de Crist implica la tendència d'atreure tots a la comunió del seu Cos, d'unir al món. Només en comunió amb Crist, l'home exemplar, un amb Déu, el món arriba a ésser tal com tothom ho desitja: mirall de l'amor diví. Aquest dinamisme sempre està present en l'Eucaristia; aquest dinamisme ha d'inspirar i formar la nostra vida. I amb aquest dinamisme comencem el nou any. Gràcies per la vostra paciència.

pdf | document generat
automàticament des de <https://opusdei.org/ca/article/audiencia-ha-arribat-el-temps-del-culte-veritable/>
(14/03/2026)